

Dansk innovation skal drives af en bred kreds af virksomheder

Antallet af private danske virksomheder, der investerer og engagerer sig i forskning og udvikling (FoU) falder og FoU-investeringerne koncentrerer sig i færre og større virksomheder. Især de små virksomheder med mellem 10 og 49 årsværk investerer mindre. Det indikerer, at Danmark er ved at miste det brede vækstlag af virksomheder, der skal levere videnbaseret innovation. Det sker i en tid med stigende behov for innovative løsninger inden for eksempelvis klimaforandringer og sikkerhed. Virksomhedernes innovation understøttes af en bred vifte af virkemidler udbudt af det offentlige. DFIR har i en ny baggrundsrapport kortlagt innovationspolitiske virkemidler og deres udbredelse i Danmark. I forlængelse heraf fokuserer DFIR's årskonference den 7. november 2023 på hvordan eksterne faktorer som klimaforandringer og geopolitiske ustabilitet udfordrer det danske innovationssystem. Konferencen inviterer til en drøftelse af, hvordan vi fremtids-sikrer det danske innovationssystem.

Et forgrenet innovationssystem

I forbindelse med analyseprojektet "Innovative SMV'er – robuste samfund har kloge virksomheder" har DFIR kortlagt de hyppigst anvendte politiske virkemidler til at fremme videnbaseret innovation i private virksomheder, den internationale evidens for virkemidlernes effekt og de politiske mål for den danske innovationspolitik siden 2019¹. I 2019 evaluerede et internationalt ekspertpanel nemlig det danske forsknings- og innovationssystem og fremlagde en række anbefalinger til fastholdelse og styrkelse af Danmarks position som innovationsleder i europæisk sammenhæng². DFIR's kortlægning viser, at de seneste års politiske strategier har anvendt en bred vifte af virkemidler, men at der har været særligt fokus på at opbygge innovationssystemets kapacitet, hvilket blandt andet er sket gennem investeringer i videns- og erhvervsklynger. Kortlægningen viser også at der er begrænset viden om hvilke virkemidler, der har effekt samt under hvilke forudsætninger at virkemidlerne har effekt. Der udestår dermed et betydeligt arbejde med at udvikle indsigt i de enkelte virkemidler, herunder hvordan de skal evalueres.

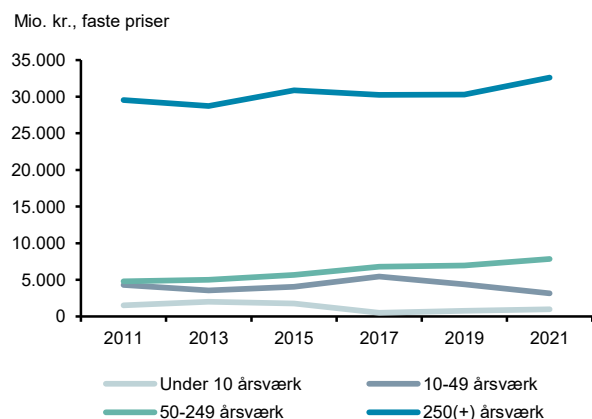
Udfordringerne for små- og mellemstore virksomheder

Det er vigtigt at Danmark sikrer at en bred vifte af virksomheder investerer i forskning og udvikling. Investeringer i forskning og udvikling er særligt betydningsfulde for SMV'erne. Det blev fremhævet på den workshop, DFIR afholdt den 21. september i samarbejde med Dansk Center

for Forskningsanalyse (CFA) om de internationale tendenser i SMV'ers investeringer i forskning og udvikling. Et centralt budskab på workshoppen var, at FoU-aktive SMV'er oftere engagerer sig i disruptiv forskning end store FoU-aktive virksomheder, og dermed bidrager til udviklingen af tidlige markeder for nye teknologier. SMV'erne bidrager samtidig til en stor del af den samlede produktion, og SMV'ernes FoU-investeringer har stor betydning for deres produktivitet og økonomiske vækst. Det er derfor bekymrende, at SMV'ers andel af det samlede erhvervslivs FoU-investeringer på tværs af OECD er faldet og aldrig er kommet sig efter finanskrisen i 2009. Der er imidlertid en række OECD-lande, hvor FoU-investeringerne fra SMV'erne er øget, og der er derfor grund til at overveje om der er særlige udfordringer i det danske system for innovationsfremme.

I Danmark ses vækst i investeringer for de store virksomheder med over 250 ansatte og mellemstore virksomheder med 50-249 ansatte jf. Figur 1. FoU-investeringerne er imidlertid faldet for de små virksomheder med færre end 50 ansatte. Samtidig er antallet af danske virksomheder, der investerer i FoU, faldet på tværs af alle virksomhedsstørrelser. Erhvervslivets kapacitet til at udføre forskning og udvikling koncentrerer altså i færre og ofte større virksomheder (DFIRbrief 37).

Figur 1: Udviklingen fra 2011-2021 i virksomhedernes investering i egen forskning og udvikling, 2021-pl korrigeret

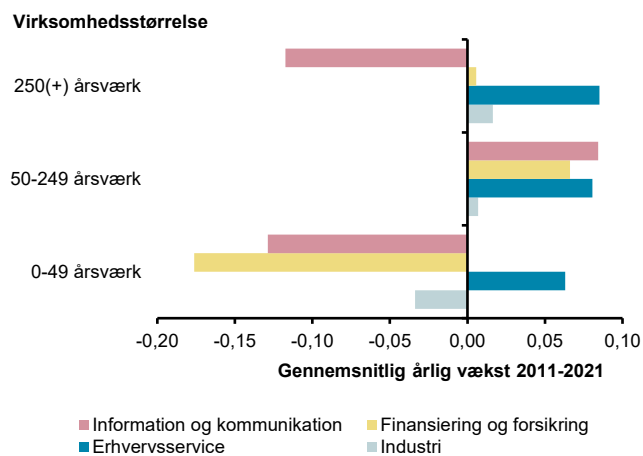

Kilde: Danmarks Statistik

Der er imidlertid stor forskel i udviklingen på tværs af brancher, som illustreret i Figur 2, der viser den gennemsnitlige årlige vækst i virksomhedernes investeringer i egen FoU

særskilt for de fire mest FoU-aktive brancher. FoU-investeringerne i industrien, der også omfatter den farmaceutiske industri, står for den største andel af den private sektors samlede FoU-investeringer. FoU-investeringerne er steget lidt for virksomheder med over 50 ansatte, men faldet for virksomheder med færre end 50 ansatte. Derimod har store og små virksomheder inden for information og kommunikation reduceret FoU-investeringerne i perioden, mens FoU-investeringerne inden for erhvervsservice omvendt er øget på tværs af alle virksomhedsstørrelser. Erhvervsservice omfatter rådgivnings- og vidensservice.

Figur 2: Udviklingen i investeringer i egen FoU i perioden 2011-2021 særskilt for virksomhedsstørrelse inden for de fire mest FoU-aktive brancher

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

For tre ud af de fire mest FoU-aktive brancher er der sket et fald i investeringsniveauet for virksomheder med under 50 ansatte de seneste 10 år. Generelt kan udviklingen i investeringsniveauet i små virksomheder, og i antallet af FoU-aktive virksomheder være et udtryk for, at det danske innovationssystem ikke kompenserer tilstrækkeligt for, at det kræver stadig større kapacitet og økonomisk råderum at udføre forskning og udvikling.

Behov for en samlet strategi?

Der er i de seneste tre år lanceret en række nationale strategier og initiativer, der omfatter innovationspolitiske virkemidler, som har til hensigt at styrke innovationskapaciteten. Det gælder fx Fremtidens grønne løsninger (2020), Strategi for life science (2021), Strategi for Kvanteteknologi del 1 & 2 (2023). Dertil kommer strategier, der udvikles i EU-regi, på regionalt plan og på de enkelte institutioner. Det kræver høj grad af koordinering og samtænkning, på tværs af de mange forskelligartede indsatser. En samlet national strategi for innovation vil kunne sætte en ramme for, at de mange øvrige strategier og initiativer understøtter hinanden. Netop behovet for en samlet strategi for det danske innovationssystem, blev påpeget af det internationale ekspertpanel allerede i 2019.

Et centralt element i en national strategi bør være at der udvikles en stærkere ramme for at evaluere og forstå hvordan de enkelte virkemidler har effekt. DFIR's kortlægning af innovationspolitiske virkemidler peger nemlig på, at der er begrænset indsigt i effekterne af de enkelte dele af det vidt forgrenede danske innovationsfremmesystem. Baggrundsrapporten kan læses [her](#).

DFIR årskonference 2023

Tirsdag den 7. november afholder DFIR årskonferencen 2023 "Innovation i en tid med klima- og geopolitisk stormvejr". På konferencen vil vi drøfte hvilken rolle klimaforandringer og geopolitisk ustabilitet spiller i sammenspillet mellem politiske prioriteringer for det danske forskning- og innovationssystem, herunder hvilke faktorer, der er afgørende for, at vores nuværende system bedst muligt kan understøtte den vidensbaserede innovation. Du kan læse mere om konferencen [her](#).

Læs mere

DFIR's baggrundsrapport "Kortlægning af innovationspolitiske instrumenter og nyere strategier for dansk innovationspolitik", samt workshoppen den 21. september og årskonferencen den 7. november er en del af DFIR's analyseprogram Vidensbaseret Innovation der skal bidrage til debatten om vidensbaseret innovation samt afdække handlingsrummet for den fremtidige politiske indsats. Læs mere om analyseprogrammet på projekthjemmesiden [her](#).

Yderligere oplysninger:

Frede Blaabjerg
Formand for DFIR
Telefon: 21 29 24 54
Mail: fbl@et.aau.dk

Jes Broeng
Leder af DFIR's analyseprogram om Vidensbaseret innovation
Telefon: 24 25 38 35
Mail: jesbo@dtu.dk

Noter

¹ DFIR. 2023. "Kortlægning af innovationspolitiske instrumenter og nyere strategier for dansk innovationspolitik". Uddannelses- og forskningsministeriet

² Ketels, C., Hanouz, M. D., Hunter, J., Kuhlmann, S., Raven, T., Heringa, P., & Palmberg, C. (2019). "Peer Review of the Danish R&I System – Ten steps, and a leap forward: taking Danish Innovation to the next level". European Commission.